

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)
(01004, м. Київ, б-р Т. Шевченка, 3, e-mail: osvita@guo.kiev.ua, guon.kiev.ua)**

Структура управління освітою у м. Києві за роки централізації державного управління (1965-1991 рр.)

Створено 22.08.2007 - 03:09

Період 1965-1991 рр. є одним із складних і суперечливих. У політичному житті республіки він характеризувався відмовою від гасла "будівництва комунізму" на невизначений термін, а натомість продовжувалося будівництво "суспільства розвиненого соціалізму". У межах даного періоду - в 1985-1991 рр. - відбувалася "перебудова", яка проголошувала в управлінні демократизацію, гласність, консенсус та плюралізм думок, характеризувалася здебільшого появою нових красивих гасел та відсутністю конкретних корисних справ.

Розвиток освіти в Києві й Україні в цілому в означений період керувався загальносоюзними рішеннями в цій галузі.

У 1965 р. у структурі міськвко відбулися зміни. Відділи були перетворені на сектори, а саме:

- - керівництво;
- - сектор шкіл;
- - сектор дошкільних закладів;
- - плановий сектор;
- - бухгалтерія.

За рішенням виконавчого комітету Київської міської ради та наказу Міністерства освіти УРСР №1447-к від 26 грудня 1966 р. завідувачем Київського міського відділу народної освіти призначено *Андрущака Володимира Михайловича*.

З 1966 до 1971 року структура міського відділу народної освіти була наступною:

- - канцелярія;
- - сектор шкіл;
- - сектор дошкільних закладів;
- - плановий сектор;
- - відділ кадрів;
- - бухгалтерія (Державний архів м.Києва, ф.р-4, оп.2, спр.3283, арк.4).

У підпорядкуванні міського відділу народної освіти були районні відділи народної освіти:

Дарницький;

Дніпровський (з 1970 р.);

Залізничний;

Ленінський;

Московський;

Жовтневий;

Печерський;

Подільський;

Радянський;

Шевченківський.

Крім районних відділів народної освіти, з 1966 до 1971 року міському відділу народної освіти підпорядковувалися такі установи:

Київський міський інститут удосконалення вчителів;

Київське міське педагогічне училище;

Київська міська санаторно-лісова школа;

Київська міська дитяча туристично-екскурсійна школа;

Київські міські дитячі спортивні школи №7 і №9;

Київський міський піонерський табір «Ленінець»;

Курси іноземних мов;

Курси стенографії та машинопису;

Централізована бухгалтерія;

Спецшколи.

За період з 1966 до 1971 року у назві, підпорядкуванні та функціях відділу народної освіти виконавчого комітету Київської міської ради депутатів трудящих змін не відбулося.

Основними завданнями відділу народної освіти були:

- - забезпечення загальнообов'язкової восьмирічної освіти і перехід до загальнообов'язкової середньої освіти дітей і молоді, озброєння їх міцними знаннями основ наук, формування у них високої комуністичної свідомості, морального, фізичного і естетичного їх розвитку, підготовка молоді до життя, праці, свідомого вибору професії;
- - подальший розвиток і удосконалення системи народної освіти, розвиток мережі загальноосвітніх шкіл, дитячих дошкільних і позашкільних установ та інших форм громадського виховання;
- - удосконалення змісту загальної середньої політичної освіти та трудової підготовки учнів;

- - організація та удосконалення системи підвищення кваліфікації вчителів, вихователів, удосконалення системи укомплектування кадрами закладів освіти;
- - виконання державного плану та дотримання дисципліни.

Відділ народної освіти виконавчого комітету Київської міської Ради народних депутатів здійснював керівництво підпорядкованими навчально-виховними й іншими закладами та відповідав за стан і якість навчання і виховання дітей і молоді.

Основними функціями відділу народної освіти були:

- - забезпечення загальної обов'язкової середньої освіти молоді, підвищення якості навчання;
- - забезпечення дошкільного й позашкільного виховання;
- - зміцнення навчально-матеріальної бази навчально-виховних закладів, а також матеріальної бази трудового навчання й виховання школярів;
- - впровадження наукової організації праці, забезпечення підвідомчих навчально-виховних закладів кваліфікованими кадрами, створення умов для найкращого використання знань і досвіду працівників та закріплення кадрів.

Відділ народної освіти звітував про свою роботу перед Київською міською Радою народних депутатів та її виконавчим комітетом, Міністерством освіти УРСР, а також на зборах трудових колективів.

Діяльність відділу народної освіти здійснювалася на основі принципу поєднання єдиноначальності та колегіальності.

У відділі народної освіти виконавчого комітету Київської міської Ради народних депутатів утворювалася колегія у складі завідувача (голова), заступників завідувача відділу, а також інших керівних працівників відділу. Склад колегії затверджувався виконавчим комітетом Київської міської Ради.

Колегія відділу на своїх засіданнях розглядала основні питання керівництва загальноосвітніми школами, дошкільним і позашкільним вихованням, обговорювала питання перевірки виконання, добору і використання кадрів, проекти найважливіших наказів, а також інші важливі питання, що входили до компетенції відділу. Рішення колегії провадилися в життя наказами завідувача відділу (Зібрання постанов уряду УРСР. - К.: Політвидав України, 1981. - №12. - Ст.95).

Після прийняття у 1966 р. постанови ЦК КПРС і уряду СРСР «Про заходи щодо подальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи» почався процес переробки шкільних курсів, зокрема підручників і програм, що тривав майже 10 років, в якому взяли участь десятки провідних учених-педагогів, насамперед київських. Було внесено серйозні зміни в структуру школи. Навчання в початковій школі проходило за 3 роки замість 4. Неповною середньою школою стала восьмирічка. У 8-10 класах було введено факультативне заняття з різних галузей знань. Розширено мережу шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів. Більше уваги стало приділятися практичним і лабораторним заняттям, впроваджувалась кабінетна система. До 1 вересня 1967 р. виконкоми районних рад м. Києва взяли на себе зобов'язання відкрити в школах 78 навчальних кабінетів, у тому числі 50 кабінетів з технічними засобами навчання.

Неухильно збільшувались витрати на капітальне будівництво шкіл, особливо у зв'язку з тим, що в ці роки форсувалось спорудження нових мікрорайонів столиці України - Оболоні, Лісового масиву, Борщагівки, Теремків, Новобіличів.

У 1966/67 навчальному році в м. Києві діяло 213 шкіл, в т.ч. 156 російських шкіл і лише 57 українських, та і то змішаних. Ще більшою мірою були зрусифіковані середні професійно-технічні навчальні заклади.

Значним стимулом в роботі педагогічних колективів на початку 70-их років стало соціалістичне змагання. Постановою Ради Міністрів Української РСР і Української Республіканської Ради профспілок від 22 листопада 1972 року № 528 «Про підсумки соціалістичного змагання областей і міст за кращу підготовку шкіл і дитячих дошкільних установ до 1972-1973 навчального року» місту Києву присуджено четверте місце і виділено заохочувальну премію.

У 1973 р. Верховна Рада СРСР прийняла «Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про народну освіту», яке відбивало існуючу на той час систему освіти. Посилився ідеологічний елемент у курсах історії, суспільствознавства, географії, літератури тощо. Обов'язковим стало вивчення творів Л.Брежнєва, партійних документів, рішень з'їздів.

Для цього періоду характерним є не обов'язковість вивчення української мови в школах. Це призвело до поступового вимивання української мови з навчальних закладів. Остання ліквідація національних шкіл припала на 1974-1975 рр., у результаті чого у 80-ті роки менше 50% українських дітей навчалось рідною мовою (у 1929 р. - 97%) (Тригубенко В.В., Нестеренко Л.С. Освіта і педагогічна думка в Києві за тисячу років. Навч. посіб. - К.: ТОВ «Кадри», 2002. - 369 с..с.280-282).

За рішення Київської міської ради депутатів трудящих від 26 червня 1973 р. завідувачем Київським міським відділом народної освіти було призначено ***Сербу Геннадія Івановича***.

Серба Г.І. народився в 1936 р. в с.Тополівка Чернігівської області. У 1957 р. закінчив Київський педагогічний інститут ім. Горького. До призначення працював інспектором дитячої кімнати міліції в управлінні міліції м. Києва, вихователем і завучем школи-інтернату № 17, старшим інспектором відділу кадрів Київського міськвкно, директором школи -інтернату № 14, секретарем Дніпровського виконкому м. Києва. Після звільнення з посади завідувача міськвкно обіймав посади директора в сш №№ 213, 204, 152 і заступника директора з навчально-виховної роботи в сш №№ 119 і 292. Нині працює вчителем української мови і літератури в сш № 306.

2 січня 1974 р. Г.І.Сербою було затверджено штатний розпис Київського міського відділу народної освіти:

керівництво;

сектор шкіл;

сектор дошкільних закладів;

плановий сектор;

бухгалтерія (Державний архів м. Києва, ф.р-4, оп.2).

У 1973/74 навчальному році в Києві працювало загальноосвітніх політехнічних трудових шкіл 224, з них восьмирічних 21, серед яких спеціальна і санаторно-лісна школи, шкіл-інтернатів - 14, з яких 5 восьмирічних та 9 середніх. У цьому навчальному році в

школах м. Києва навчалось 201361 учень у загальноосвітніх школах, у школах-інтернатах - 7434 учні, у спеціальній школі - 218 учнів. У місті також працювало середніх вечірніх (змінних) шкіл робітничої молоді - 41, в яких навчалось 22404 учнів, та середніх заочних шкіл - 9, в яких навчалось 7898 учнів (рішення виконкому Київської міської ради депутатів трудящих №1428 від 4 вересня 1973 р.).

У 1973 році відкрились школи-новобудови м. Києва:

Шевченківський район - школа № 45 з російською та іспанською мовами навчання;

Подільський район - № 210 з російською та французькою мовами навчання, №211 з українською і англійською мовами навчання;

Залізничний район - №64 з російською і французькою мовами навчання;

Дарницький район - №209 з російською і французькою мовами навчання (рішення виконкому Київської міської ради депутатів трудящих №743 від 21 травня 1973 р.).

Відповідно до Рішення виконкому Київської міської ради депутатів трудящих №748 від 4 серпня 1975 р. та наказу Міносвіти УРСР №427 від 19 серпня 1975 р. завідувачем Київського міського відділу народної освіти була призначена **Крижанівська Руфіна Іванівна**.

Р.І.Крижанівська народилася у 1929 році в м. Омську в сім'ї службовців. У 1945 р. разом з сім'єю переїхала до м. Києва. 1947 р. закінчила середню школу № 75 та вступила до Київського педагогічного інституту на історичний факультет. 1947 р. Р.І.Крижанівська розпочала трудову діяльність старшою піонервожатою середньої школи №74. З 1948 до 1954 р. була на комсомольській роботі. З 1954 р. перейшла на вчительську роботу.

З 1961 р. працювала заступником директора з навчальної роботи школи №171. У 1967 р. була призначена директором школи № 181 (Архів ГУОН м. Києва, ф.р-4, оп.2-ос. спр.371, арк.194, 197, 198, 200, 203).

У квітні 1977 р. був розроблений і затверджений комплексний план організаційних і соціально-економічних заходів, спрямованих на покращення виховання, навчання і оздоровлення дітей і підлітків м. Києва під лозунгом „Все краще-дітям“. Планом передбачалось ввести в дію 27 нових загальноосвітніх шкіл, завершити у 1977 р. перехід шкіл міста на кабінетну систему навчання, забезпечити комплектування шкільних бібліотек необхідною навчально-методичною і довідковою літературою, а також оснащення лабораторій, навчальних і навчально-методичних кабінетів, майстерень сучасним обладнанням, навчальними посібниками, інструментами і приладами. Згідно з планом до кінця 10-ої п"ятирічки було створено 5 міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, у тому числі показовий у Жовтневому районі міста, 19 навчальних цехів і ділянок на промислових підприємствах, 163 робочі кімнати для трудового навчання учнів I-III класів.

Цінний досвід навчання і виховання підростаючого покоління накопичив колектив середньої школи №77, яка одна з перших в місті перейшла на кабінетну систему навчання з прекрасно обладнаними кабінетами, технічними засобами, навчальними посібниками, методичною і навчальною літературою. За досягнуті успіхи колектив школи був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, а директору школи Глуценко Г.Є. у 1982 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Відповідно до рішення колегії Міністерства освіти УРСР від 3 липня 1977 року в середній школі № 84 науково-дослідним інститутом педагогіки УРСР спільно з Академією педагогічних наук СРСР проводилась експериментальна робота по удосконаленню форм і методів навчання і комуністичного виховання учнів в умовах режиму повного дня.

Варто зазначити, що саме з кінця 70-их років у освіті столиці „вкоренилося" таке явище, як збір грошових коштів на ремонт шкіл, покупку штор, подарунки вчителям, організацію випускних вечорів тощо. У зв'язку з цим 14.06.1979 р. був виданий наказ Київського міського відділу освіти „Про незаконний збір грошових коштів у школах міста", яким подібні акції суворо заборонялися.

У грудні 1979 року завідуючим міським відділом народної освіти було призначено **Тимчика Анатолія Івановича**.

Тимчик А.І. народився 1940 р. в с. Поркив Тульчинського району Вінницької області. У 1962 р. закінчив Вінницький педінститут, а в 1987 р. - Київський педінститут. До призначення завідуючим 2 роки обіймав у зазначеній установі посаду заступника. Після звільнення з посади начальника Головуно 1996 р. був призначений заступником голови Київської міської державної адміністрації. Нині - радник Київського міського голови з питань освіти.

Міським відділом народної освіти, очолюваним Тимчиком А.І., було приділено значну увагу питанням якості навчання в молодших класах. Педагогічні колективи ряду кращих шкіл Києва виступили у 1981 р. з ініціативою „Навчання і комуністичному вихованню в початкових класах - високу якість". Творча ініціатива київських педагогів, результати експерименту були покладені в основу створення республіканської комплексної програми „Початкові класи".

На початок 80-их років у Києві завершилась забудова таких житлових масивів, як Оболонь, Виноградар, Нікольська Борщагівка. А на північно-східних окраїнах міста на намитих територіях дніпровської пойми розпочалось будівництво Троєщини - майбутнього величезного київського масиву, перші будинки якого були заселені у 1983 р. Широким фронтом йшло будівництво зразково-перспективного масиву Теремки. У кінці 80-их років розпочалася забудова нових масивів: Харківський, Осокорки, Позняки.

Тому у цей час Київське міськвико направувало основні зусилля на зміцнення матеріально-технічної бази та капітальне будівництво шкіл. Так, лише протягом 1982 р. в Києві введено в дію школи на 9, 4 тис. учнівських місць. Всього в місті у 308 загальноосвітніх школах у 1983/84 н.р. навчалось понад 313 тис. учнів.

Рішенням міськвиконкому від 10.11.1982 № 48 Київський міський відділ народної освіти був перейменований в Управління народної освіти виконкому Київської міської ради народних депутатів.

У 1984 р. квітневий пленум ЦК КПРС і пленум ЦК КПУ схвалили план реалізації Основних напрямків реформи загальноосвітньої і професійної школи. За часом здійснення заходи реформ поділялися на три основні групи. Перша (1984/85 навчальний рік) мала на меті поліпшення викладання трудового навчання та профорієнтації, нагромадження досвіду навчання дітей із 6-річного віку. Друга (з 1986 р.) - поступовий перехід до 11-річного терміну навчання. Сюди входило введення нових навчальних планів і програм, підручників і посібників, підвищення заробітної плати вчителям. Третя

- завершення переходу на нову структуру загальної середньої і професійної освіти. Це, перш за все, здійснення навчання дітей з 6-річного віку та поступовий перехід до загальної професійної освіти молоді. Одним із позитивних наслідків реформи - різке збільшення кількості дитячо-юнацьких клубів. У 1984/85 навчальному році їх було в Києві 250 (Тригубенко В.В., Нестеренко Л.С. Освіта і педагогічна думка в Києві за тисячу років. Навч. посіб. - К.: ТОВ «Кадри», 2002. - 369 с. - С.289, 290).

З метою реалізації реформи у Києві були переглянуті плани трудового виховання школярів, за всіма школами закріплені базові підприємства, покращилась робота шкільних навчально-виробничих комбінатів. У деяких школах почалось викладання основ інформатики і обчислювальної техніки.

Рішенням міськвиконкому від 17.08.1988 № 829 Управління народної освіти виконкому Київської міської ради народних депутатів було перейменоване в Головне управління народної освіти Київського міськвиконкому.

У 1989 р. з метою поліпшення якості дошкільного виховання дітей, апробації нових форм і методів стимулювання колективів працівників народної освіти у дошкільних закладах №№ 187, 458, 491, 588, 642,695 м. Києва було введено бригадну форму організації і оплати праці, яка себе з часом не оправдала.

Серед позитивних зрушень в освіті Києва кінця 1980-х рр. - укріплення матеріальної бази установ освіти, навчання дітей 6-річного віку, організація шкіл і класів з поглибленим вивченням предметів, комп'ютеризація навчання, удосконалення трудового виховання і професійної підготовки школярів, наближення навчально-виховного процесу до вимог науково-технічного прогресу. У 1987 р. в основному всі школи міста були укомплектовані мікрокалькуляторами, в установах освіти встановлено 182 електронно- обчислювальні машини, у школах Ленінградського та Московського районів було створено дисплейні класи. У 1987 р. у місті діяло 40 шкільних кабінетів, устаткованих електронною технікою (Тригубенко В.В., Нестеренко Л.С. Освіта і педагогічна думка в Києві за тисячу років. Навч. посіб. - К.: ТОВ «Кадри», 2002. - 369 с. - С. 297).

Першочергове посилання:

<http://guon.kiev.ua/?q=node/25>